

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	третій
Кафедра	СГД	Рік навчання	2
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Вид дисципліни	
Спеціальність	023 ОМ, ДМ, реставрація	Семестри	3

Теорія і практика культурологічного моделювання

Семестр 3 / 2020

1 вересня — 28 грудня

Викладач	Тарасов Володимир Володимирович, доцент, кандидат історичних наук
E-mail	Tarasovv1977@gmail.com
Заняття	
Консультації	
Адреса	к. 203, поверх 2, корпус 3, вул. Мистецтв 11
Телефон	057 706-28-11 (кафедра)

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є електронні листи і тільки у робочі дні. Умови листування: 1) в *темі* листа обов'язково має бути зазначена назва дисципліни (скорочено — КМ); 2) в полі тексту листа позначити, хто звертається — анонімні листи розглядатися не будуть; 3) файли підписувати таким чином: *прізвище_завдання*. *Розширення: текст — doc, docx, ілюстрації — jpeg, pdf*. Окрім роздруківок для аудиторних занять, роботи для рубіжного контролю мають бути надіслані на пошту викладача. Обговорення проблем, пов'язаних із дисципліною, у коридорах академії не припустимі. Консультації з викладачем в стінах академії відбуваються у визначені дні та години. За бажанням можна запропонувати листування у Messenger, Viber тощо.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна має обов'язкові передумови для вивчення: курси «Філософія», «Історія мистецтва», «Історія культури».

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Навчальний посібник:

В. Тарасов. Історія світової культури / Навчальний посібник для аспірантів художніх спеціальностей [А. Корнев, В. Тарасов]. – Х.: ХДАДМ, 2020. – 188 с.

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ

youtube -канал «Володимир Тарасов: історія, культура, мистецтво»

https://www.youtube.com/channel/UCwAD_VgesxOcy0JvpxcyYTA/videos

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Блокнот для конспекту, ручка. Комп'ютерна техніка (ноутбук, планшет тощо) з можливістю виходу до мережі Інтернет.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Дисципліна призначена для формування фахових компетенцій культурно-історичного аналізу та фахової роботи із творами сучасного образотворчого мистецтва.

Теоретичне осмислення культури безпосередньо пов'язане із розлогим спектром гуманітарних досліджень, що використовують предметно-об'єктні рамки культурології для розв'язання власних наукових завдань. Водночас невід'ємною частиною загального культурологічного дискурсу є *практична складова*, що орієнтує молодого дослідника в історіографічних, джерелознавчих та методологічних аспектах наукового процесу, формуючи практичний інструментарій дослідження.

Мета навчальної дисципліни – дати цілісне, системне уявлення щодо теорії та практики культурологічного моделювання, спрямувати дослідницьку увагу аспіранта у річище раціонального гуманітарного дослідження.

Компетентності та програмні результати навчання, для формування яких використовується ця навчальна дисципліна, відповідають освітньо-професійній програмі.

Програмні результати навчання: знати засади теорії розвитку вітчизняної та зарубіжної культури і мистецтва; застосовувати в практиці аналізу культури закономірності культурологічного моделювання.

Спеціалізовані (фахові) компетентності: здатність наукового аналізу сфери професійної діяльності з використанням теоретичних підходів та методів аналізу мистецтва.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Спрямованість та академічна специфіка дисципліни визначається формально-логічною структурою побудови навчального плану та характером запропонованих для формування компетентностей.

Дисципліна вивчається упродовж третього семестру / 2-й рік навчання / (3 кредити ECTS, 90 навчальних години, в тому числі 14 годин — аудиторних лекцій, 14 годин — семінарських занять, та 62 години — самостійної роботи). Дисципліна містить 2 частини, що складаються із 11 змістовних складових (тем).

ЧАСТИНА ПЕРША.

1.1. Культура як «уявна» конструкція. Гносеологія культури. Особливості бачення явищ, фактів та процесів культури. Культура та історія. Змінні та незмінні властивості минулого: культурологічна система координат.

1.2. Моделювання процесів та явищ культури. Види і типи моделей. Антропологічні властивості парадигми культури. Модель і наратив. «Діалог» дослідника і моделі

1.3. Простір та час культури. Поняття хронотопу: від М. Бахтіна до сучасних концепцій часопростору. Моделі хронотопу в історіографії, культурології та історії мистецтв. Лінійний та циклічний хронотоп. Моделі астрономічного та культурологічного часу. Метафора часу.

1.4. Ізоморфне та гомоморфне моделювання в теорії культури. Парадигма М. Фуко: предметні, паперові та візуальні «сліди» культури. Типологія та класифікація в уявленнях про культуру. Культурні стереотипи як моделі.

1.5. Контекстуальні моделі. Комплекс «текст / контекст / гіпертекст». Дослідницька «оптика» культурології. Уявлення про культуру як про контекстуальну парадигму. Предметно-об'єктний аналіз. Локус та локалізація. Текст і дискурс. «Механіка» культурологічного явища: текст-контекст-гіпертекст. Локусний аналіз у текстовому та візуальному творі.

1.6. Понятійно-термінологічне моделювання. Дихотомія поняття/ термін. Понятійна «октава». Номінація та обсяг поняття. Дефініція, її обсяг та характер. Вираження

історичних змістів через обсяги понять і термінів. Термінологічний «обертон». Тезаурус в культурологічному аналізі.

Модульно-тематична атестація

ЧАСТИНА ДРУГА.

2.1. Ефекти сприйняття уявних моделей. Морфологія культури. Принцип морфологічної сумісності. Реконструкція морфологічної цільності факту, явища, стереотипу культури. Ефект сприйняття як поправка на коректність мислення. Статика/динаміка: репрезентативність джерел у дослідженні явищ культури. Правда/ неправда: вірогідність та верифікація наукової гіпотези.

Зовні/ всередині: дослідження культурних стереотипів як явищ комунікації.

2.2. Парадокси сприйняття. Феномен «винайдення традиції» Е.Хобсбаума. «Середнє культурологічне» Е. Касірера. Знак та символ як складові парадигми культури. Парадокси інтерпретації тексту У. Еко

2.3. Візуальна антропологія як модель. Межі візуального в парадигмі культури. «Художня» та «не художня» візуальність. Канон/ мімікрія /інверсія як основні типи художнього узагальнення в культурології. Феномен «візуального документу». Твір мистецтва як джерело. Основні типи художнього узагальнення в культурології. Взаємовплив візуального та текстового наративу.

2.4. Модель-міф. Наратив та нарація. Місця пам'яті та моделі пам'яті. Міфологія повсякденного та елітарного. Героїка та профанація в знаково-символьних структурах культурологічного наративу.

2.5. Культура як «уявна» конструкція. Пафос культурологічного дослідження: наукова гіпотеза як модель. Проблематика культурологічного джерела. Проблематика методології дослідження культури.

Модульно-тематична атестація

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Контент дисципліни пропонується через лекційну комунікацію. Форма викладу діалогічна, відкрито-комунікаційна, припускає розв'язання поточних дисциплінарних питань, підтем та практичних завдань. Теми розкриваються шляхом лекційних та семінарських занять. Самостійна робота здобувача спрямована на здобуття вмінь та навичок на ґрунті здобутих під час аудиторної роботи знань. Основним змістом самостійної роботи є: пошук додаткової інформації, її аналіз та інтерпретація, підготовка усних доповідей за лекційними темами дисципліни.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Формою контролю є *іспит*. Для отримання іспиту необхідно скласти рубіжні етапи контролю у формі поточних перевірок виконання завдань аудиторної частини курсу та самостійної роботи. Для здобувачів, які бажають покращити результат, передбачені письмові контрольні питання за темами дисципліни (10 балів).

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація А (внутрішня)	Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	А	А+ 98–100	задовільно	64–74	D
			А 95–97			
			А- 90–94	незадовільно	0–59	FX
добре	82–89	В				
	75–81	С				

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Під час занять як викладачеві так і аспірантам бажано вимкнути гучномовці мобільних телефонів. Аудиторна робота регламентується викладачем в залежності від теми, типу лекційного спілкування та тривалості його окремих складових.

Висловлення власної дослідницької позиції, її аргументація та обґрунтування є необхідними компонентами навчального процесу.

У випадках відрядження, хвороби (інших форс-мажорних обставин) викладач має перенести заняття на вільний день за попередньою домовленістю із аспірантами.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНОСТІ

Неприпустимим є пропуски занять без поважних причин. Запізнення на заняття не вітаються. У випадку пропуску заняття (занять) аспірант має самостійно виконати програму теми або іншого змістовного компоненту. В разі необхідності аспірант може звертатися за консультаціями до викладача. Звітом за пропущенні заняття є результати поточного контролю, крім випадків, коли аспірантом не набрана необхідна (мінімальна) кількість балів. У цьому випадку програмою дисципліни передбачена можливість виконання додаткових навчальних завдань (як письмових, так і усних).

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Аспіранти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (у своїх доповідях, статтях, при складанні іспиту тощо). Жодні форми порушення академічної доброчесності не є прийнятними. Якщо під час рубіжного контролю помічено не доброчесне використання інформації, здобувач втрачає право отримати бали за тему. Якщо це відбулось в процесі заліку — здобувач отримує тільки ті бали, що були зараховані за попередні етапи контролю.

Корисні посилання:
<https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>
<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РОЗКЛАД КУРСУ

Дата	Тема	Вид заняття	Зміст	Годин	Рубіжний контроль	Деталі
			III семестр			
			Частина 1			
	1		1.1. Культура як «уявна» конструкція.	1+1	Поточний контроль	0–8
	2		1.2. Моделювання процесів та явищ культури.	2+1	Поточний контроль	0–8
	3		1.3. Простір та час культури.	1+1	Поточний контроль	0–8
	4		1.4. Ізоморфне та гомоморфне моделювання в теорії культури.	2+1	Поточний контроль	0–8
	5		1.5. Контекстуальні моделі.	1+1	Поточний контроль	0–8
	6		1.6. Понятійно-термінологічне	1+1	Поточний контроль	0–8

			моделювання.			
			<i>Модульно-тематична атестація</i>		<i>Виконання модульної контрольної роботи</i>	0–6
			<i>РАЗОМ за 1 модуль</i>			54
			Частина 2			
	1		2.1. Ефекти сприйняття уявних моделей.	1+1	Поточний контроль	0–8
	2		2.2. Парадокси сприйняття.	1+2	Поточний контроль	0–8
	3		2.3. Візуальна антропологія як модель.	2+1	Поточний контроль	0–8
	4		2.4. Модель-міф.	1+2	Поточний контроль	0–8
	5		2.5. Культура як «уявна» конструкція: нові змісти	1+2	Поточний контроль	0–9
			<i>Модульно-тематична атестація</i>		<i>Виконання модульної контрольної роботи</i>	0–5
			<i>РАЗОМ за 2 модуль</i>			46
			<i>РАЗОМ</i>			100

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Тема	Форма звітності	Бали
1	Поточний контроль	0–8
2	Поточний контроль	0–8
3	Поточний контроль	0–8
4	Поточний контроль	0–8
5	Поточний контроль	0–8
6	Поточний контроль	0–8
	<i>Виконання модульної контрольної роботи</i>	0–6
7	Поточний контроль	0–8
8	Поточний контроль	0–8
9	Поточний контроль	0–8
10	Поточний контроль	0–8
11	Поточний контроль	0–8
	<i>Виконання модульної контрольної роботи</i>	0–5
	Всього балів	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

	Бали		Критерії оцінювання
	0–20	0–40	
A+	20	40	Аспірант в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали та приклади за темою. Відповів на додаткові питання. Розширив роботу до рівня тез до конференції. Подача акуратна, без помилок
A	17–19	37–39	Аспірант в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали за темою. Подача акуратна, без помилок
A-	16	36	Аспірант в повному обсязі опанував матеріал теми, подача акуратна, без помилок
B	12–15	32–35	Аспірант в повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив декілька незначних помилок
C	8–11	22–31	Аспірант в повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив значні помилки, є невеликі проблеми з форматуванням
D	4–7	10–21	Аспірант не в повному обсязі опанував матеріал теми, робота виконана на недостатньому рівні із значними недоліками (недостатньо розкрита тема, малий обсяг, відсутність творчого підходу тощо), наявні проблеми з форматуванням
E	1–3	1–9	Аспірант в недостатньому обсязі опанував матеріал теми, виконана робота має багато значних недоліків (недостатньо розкрита тема, малий обсяг, невідповідність завданню, невчасна подача виконаної роботи, неохайність подання тощо).
	0	0	Пропуск рубіжного контролю

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за активність аспіранта під аудиторної роботи (3), виступ на конференції або публікацію статті за темою дослідження, виконані в межах дисципліни (5–8), а також участь у виконанні колективних /творчих чи науково-дослідних/ завдань (1–3). Максимальна кількість балів: 10.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Розширений список літератури наведено у методичних матеріалах. Додаткові джерела інформації пропонуватимуться до розгляду у процесі вивчення дисципліни.

Основна література:

1. Булавина, Н. (2018). Аналіз проблем внутрішньоструктурної інституціональної взаємодії в сучасному візуальному мистецтві України. Мистецтвознавство України, (18), 16-22.
2. Геращенко, О. О. (2019). Візуальне мистецтво як інструмент реорганізації посткатастрофічної пам'яті. Українські культурологічні студії. Культурологія 1(4). 43-47.
3. Герчанівська, П. Е. (2017). Аналіз культури в парадигмі теорії систем. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, 1(1), 3-7.
4. Герчанівська, П. Е. (2017). Феноменологічний аналіз у культурології. Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство, (1), 3-11.

5. Герчанівська, П. Е. (2017). Феноменологічний аналіз у культурології. Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство, (1), 3-11.
6. Демчук Р.В. (2017). Міфопоетика як культурний топос та культурологічний метод. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, 1(3), 48-52.
7. Золотарчук, Н. І. (2021). Дизайн та урбаністика: моделі співвідношення. Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки: матеріали V Всеукраїнського науково-практичного симпозиуму (м. Івано-Франківськ, 14 травня 2021 року). – Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2021.–388 с., 89.
8. Ісакова, О. І. (2017). Віртуальна культура як феномен глобалізації: філософсько-культурологічне осмислення. Актуальні проблеми філософії та соціології, (17), 41-43.
9. Кирилова, О. О. (2017). Культурологічне моделювання Декадентського кінотвору *moderne*. Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури, (39), 3-10.
10. Лагода, О. М. (2020). Гуманістичний потенціал дизайну в культурологічному дискурсі. International scientific and practical conference; November 27–28, 2020 / Publishing House “Baltija Publishing”. 156-159
11. Пічугіна, Ю. О. (2018). Сучасні інформаційні технології у проблемному полі культурологічних досліджень: до питання визначення похідних понять. Молодий вчений, (8 (1)), 29-32.
12. Прищченко С.В. (2018). Дизайн у координатах художньо-проектної культури. Культура і сучасність, (2), 105-110.
13. Склярченко, Н. (2020). Моделі часу у проектуванні дизайн-систем. In Актуальні проблеми сучасного дизайну. Київський національний університет технологій та дизайну. 79-82
14. Сошніков, А. О. (2018). Моделювання експозиційного образу. Вісник ХНПУ імені ГС Сковороди "Філософія", 2(47), 3-8.
15. Стасевська, О. А. (2017). Ментальний простір українського суспільства: філософсько-культурологічний дискурс. Вісник Національного університету Юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія, (3), 111-122.
16. Тарасов, В. В. Візуальна публіцистика як історичне джерело. Альманах "ДіПініада". 1946-1947 / відп. ред. проф. Ольга Коляструк. — Харків: ХДАДМ, 2017. — 140 с. — (Наукова серія кафедри СГД ХДАДМ)
17. Тарасов, В.В. Шевченко, В.Я. Авторський плакат кінця 1980-х — початку 1990-х років у площині історичного джерела: проблема аналізу та інтерпретації // Вісник ХДАДМ. – 2017. – №.2 – С. 83-90

18. Уварова, Т. (2020). Дослідження культури в парадигмі багатовимірності. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, (2), 37-42.
19. Удріс-Бородавко, Н. С. (2018). Колаж у формуванні національної моделі графічного дизайну України XXI століття. Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство, (38), 268-280.
20. Шейко, В., & Кушнарєнко, Н. (2020). Методологічна рефлексія культурологічних і мистецтвознавчих досліджень. Художня культура. Актуальні проблеми, (16), 44-48.